

เทศน์เช้า วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อากาศดีให้ฟังธรรมนะ ธรรมะไง ทางโลกเขาว่าหนีร้อนมาพึ่งเย็น หนีจากร้อนมาพึ่งเย็นแล้วมันจะได้ความร่มเย็นเป็นสุขนะ แต่เวลาเราอยู่ในวัดเราเย็นไหม? หนีร้อนพึ่งเย็น แต่ในทางคำโบราณ เห็นไหม น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย น้ำร้อนปลาเป็นเพราะเราขวนขวาย ใจเราไม่นิ่งนอนกับชีวิต น้ำเย็นปลาตายก็เหมือนกับชีวิตเรานี่ เราอนใจเกินไป ถ้าเราอนใจเกินไป เหมือนน้ำเย็นไง มีความสุข มีความร่มเย็น

เราจะมีความสุขความร่มเย็นกับเรา เราคิดว่ามันเป็นความร่มเย็น แต่เราไม่รู้หรือว่าชีวิตนี้ โลกนี้มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หนีร้อนไปพึ่งเย็น ถ้าหนีร้อนไปพึ่งเย็นจากข้างนอก เห็นไหม ที่ไหนมีความร่มเย็นเป็นสุข เราจะไปหาที่พึ่งที่อาศัย โลกพึ่งพาอาศัยกัน แล้วศาสนา นี่ศาสนาสอนให้เสียสละ พุทธศาสนา ทุกศาสนาสอนให้เสียสละนะ แต่เสียสละอย่างนี้มันเป็นการเสียสละทางวัตถุ เสียสละวัตถุคือทางโลกไง ทางโลกมันเจอจางกันได้

แต่ในศาสนาพุทธของเรามันให้เสียสละกิเลสไง กิเลสต้นหาคความทะยานอยากเหมือนโรคร้ายนะ โรคร้ายอยู่ในตัวเรา ถ้าเรารักษาโรคร้ายให้หายเราจะไม่เจ็บไข้ได้ป่วย โรคร้ายมันฝังอยู่ที่ใจ ถ้าโรคร้ายมันฝังอยู่ที่ใจ การเสียสละอย่างนี้มันเสียสละมาเพื่อเตรียมพร้อมใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “เราเหมือนช่างหม้อ” จะปั้นหม้อสมัยโบราณเขาปั้นด้วยดินเหนียว ดินเหนียวนี้เขาต้องมาเหยียบมาย่ำ มาทำให้ดินนั้นมันควรแก่การปั้นหม้อ

นี่ก็เหมือนกัน ในการเสียสละของเรา ในการเสียสละ ในการเจอจางกันทางโลก เห็นไหม มันพร้อมใจ เพราะถ้ามันมีความเสียสละ สถานที่ประพฤติปฏิบัติมันจะร่มเย็นเป็นสุข แต่ถ้ามีการแก่งแย่ง มีการชิงดีชิงเด่นกัน มันเป็นธรรมชาติของกิเลส ความปรารถนาดี ว่าเจตนาดี ความปรารถนาดี เจตนาดีมันเข้าไปทำลายคนอื่นไง เราว่าเจตนาดี แต่เจตนาของใครล่ะ?

เด็กๆ มันเจตนาดีนะ มันอยากมาออกอ้อมมาอู้อะเรา เวลาเรานั่งฟังธรรมเราต้องการความสงบ เราไม่ต้องการให้ใครมากวนเรา แต่เด็กมันก็อยากมาพันหน้าพันหลังเพราะมันรักเรา

เด็กมันทำด้วยเจตนาร้ายหรือ? มันรักนะ มันผูกพันมันถึงมาออกมาอ่อน เห็นไหม แต่เราต้องการความสงบ ถ้าเจตนาดีของวุฒิภาวะของจิตที่มันต่ำๆ เขาก็มองเห็นทางโลกว่าการช่วยเหลือเจือจานกัน

คูสิในทางคนจีนเขาจะบอกเลย เขาอยากทำบุญเขาอยากสร้างสถานที่การศึกษา เขาจะสร้างโรงพยาบาล สิ่งนั้นเขาว่าได้อะไรนะ นี่มองกันโลกๆ ไซ้ มันได้อะไรระดับหนึ่ง การเสียสละในเรื่องของท่านนะ แม้แต่เราทำความสะอาด ล้างถ้วยล้างจานสาปไปในน้ำครำ สัตว์มันได้กินมันก็เป็นบุญแล้วนะ สิ่งนี้เป็นบุญ เห็นไหม แต่มันเป็นบุญเรื่องของโลกๆ ไร นี่การศึกษาก็ศึกษาเพื่อสัมมาอาชีวะไซ้ไหม? คนมีการศึกษา คนมีความคิดดี โลกนี้จะเจริญเพราะมีการศึกษา แต่ถ้าคนมันโง่งนะ มันฉลาดมากมันก็โง่งได้มาก

ในโรงพยาบาล เห็นไหม โรงพยาบาลต้องเสมอภาค นี่คนดี คนมีคุณงามความดีเข้าไปหมอก็รักษา โจรปล้นมา ยิ่งกันมาบาดเจ็บขนาดไหนเขาก็ต้องรักษา เขารักษาของเขานี้คือเรื่องโลกไร มันแบ่งชนชั้นไม่ได้ มันจะแบ่งแยกไม่ได้ เราต้องดึงมาเพื่อความสงบร่มเย็นของสังคม แต่ในการชำระกิเลสนะ นี่สิ่งที่เป็นสิ่งที่ผิดพลาด สิ่งที่เป็นอคติ สิ่งที่เป็นอกุศลในหัวใจเราต้องฆ่า ต้องทำลาย

“การฆ่าที่ประเสริฐที่สุดคือการฆ่ากิเลส”

การฆ่ามนุษย์ การทำลายกัน มันทำลายกันมันเป็นการบาดหมางนะ ทำลายกันมันมีบาปมีเวรมีกรรมกันทั้งนั้นแหละ แต่การฆ่ากิเลสคือการฆ่าความอยากของเรา การฆ่าความทุกข์ในหัวใจของเรา สิ่งนี้เป็นบุญกุศลนะ แต่บุญกุศล การฆ่าอย่างนี้เอาอะไรไปฆ่ามัน นี่มันเป็นนามธรรม เราตะครุบเงาไป เงานี้เราตะครุบไปเงาก็หนีไปตลอดเวลา ความคิดของเรามันเกิดดับๆ เราเอาอะไรไปทำลายมัน

นี่ใจเรื่องของโลกๆ ที่บอกเรามีการศึกษา เราสร้างสถานที่ศึกษา เราสร้างโรงพยาบาล มันเป็นบุญไหม? เรายอมรับว่ามันเป็นบุญ มันเป็นบุญกุศลนะ เราสร้างคุณงามความดีเป็นบุญ แต่มันเป็นบุญของวุฒิภาวะของมนุษย์ที่เรามองเห็นไร แต่มันไม่เห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่อาสวัภขญาณ นี่การเกิดและการตาย สิ่งทีประเสริฐที่สุด สิ่งทีประเสริฐที่สุดนี่อาสวัภขญาณ สัตว์ ๒ เท้า เราตถาคตเป็นผู้ประเสริฐที่สุด เพราะอะไร? เพราะเราเอาตัวเรารอดพ้นจากการครอบงำของอวิชชา

รอดพ้นจากการครอบงำนะ ในโลกนี้เราเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองไข่ออกมา ในโลกนี้ไม่เห็นใครจะสูงกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย นี่สิ่งนี้มันเป็นธรรมนะ ธรรมะมันเป็นมรรคญาณในหัวใจ สิ่งที่เป็นมรรคญาณในหัวใจมันละเอียดมันลึกซึ้งไปกว่านั้น แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันต้องการความสงบความสงบ เรามีการก่อสร้าง เรามีการทำเพื่อประโยชน์ของโลก เราต้องชวนชวน เราต้องมีการกระทำ มันกลายเป็นเรื่องโลกๆ

คำว่าโลกๆ คือการคลุกคลี คือการช่วยเหลือเจือจาน คือมันเป็นสิ่งที่ส่งออกไป แต่เวลาออกประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เราต้องหาที่สงบ สงบเพราะอะไร? เพราะธรรมชาติของรูป รส กลิ่น เสียง มันเป็นบ่วงของมาร มันเป็นสิ่งเร้า มันเป็นสิ่งเร้าของใจให้มันออกไปเกาะเกี่ยวอยู่ แล้ว ตอนเราไปที่สงบ คนเราอยู่ในสิ่งเร้า อยู่ในที่เกาะเกี่ยว อยู่ในสังคมมันไม่เหงาไม่หงอย หรอก มันคุยกัน มันสนุกเพลิดเพลินนะ

ความคิดก็คิดเฉพาะสิ่งที่มีแรงกระทบ มีแต่บ่วง มีแต่สิ่งที่มีมารมันล่อ แต่ออกไปที่สงบนะ มันเหมือนทะเลบัว นั่งอยู่คนเดียวมันคิดฟุ้งซ่าน มันคิดไปเรื่อยแปดเลย นี่บอกว่าไปที่วิเวกแล้ว มันจะสงบสงัด ทำไมมันไม่สงบ เหมือนคนบ้า น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย น้ำเย็นๆ ที่ในป่าในเขา โคนต้นไม้ลมพัดสบาย รื่นรมีความสงบมาก แต่หัวใจทำไมมันคิดคึกคักขนาดนั้น หัวใจมันคิดคึกคักเพราะอะไร? เพราะว่าเราไปอยู่คนเดียว

นี่ไงที่เขาออกหาที่สงบ ทางโลกเขาบอกเลยพระนี่เห็นแก่ตัว พระนี่เอาเปรียบ ถ้าแน่จริงก็ต้องประพฤติปฏิบัติในวัดในวา ในเมืองสี ทำไมต้องไปหาที่สงบที่วิเวก นี่คนไม่เคยทำ คนไม่เคยรู้ คนไม่เคยเป็นหมอ ไม่รู้หรือกว่าสิ่งใดเป็นของแสลง สิ่งใดเป็นของที่ร่างกายกินเข้าไปมันจะมีประโยชน์ สิ่งใดที่ไม่มีประโยชน์ เห็นไหม นี่ครูบาอาจารย์ที่ผ่านการประพฤติปฏิบัติมาแล้ว สงัด ในที่สงบจากภายนอก สงัดกาย สงัดใจ

ความสงบสงัด ร่างกายเราไม่สงบ เราอยู่ในที่สังคม เราคลุกคลี เราคลุกเคล้ากันไป นี่หัวใจมันส่งออกมาอยู่ที่ร่างกาย การกระทบอยู่ที่ร่างกาย เวลามันกลับไปในตัวมันเองมันก็อยู่ของมันไม่ได้ อยู่ของมันไม่ได้หรอก แต่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะนะ เราเชื่อครูบาอาจารย์ของเรา เห็นไหม เราเชื่อครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าเรารักษาของเราได้นะ เรามีศรัทธา มีความเชื่อ การกำหนดพุทฺโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิควบคุมมัน ควบคุมใจของเราให้แหละ

“สุขสิ่งใดเท่ากับความสงบไม่มี”

เราอยู่กับโลกนะ คุณติเราจะมีสถานะขนาดไหนเราต้องใช้พลังงาน เวลาไฟดับที่นี้นะ การสูญเสียบของโลกละเลย นี่ทุกอย่างจะเสียหายไปหมดเลย เพราะพลังงานตัวนี้มันไปทำให้ความเป็นอยู่ ลิฟต์ต่างๆ ในธุรกิจมันต้องอาศัยพลังงาน ไฟดับนี้ธุรกิจเสียหายหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราไปหาที่สงบสงัดของเรา สงบสงัดของเราเพื่อใครล่ะ? สงบสงัดเพื่อเรานะ สิ่งที่เป็นความสงบ เราว่าสิ่งที่เป็นโลกๆ มันจะช่วยในความสุขของเรา มันจะเจือจางเรา เราอยู่ในสังคม เราต้องอยู่ในกระแสของสังคม เราจะเป็นเศรษฐกิจภูมิพี จะทุกข์จนเจ็บใจ ในบ้านต้องมีไฟฟ้าใช้ ต้องเหมือนกันหมด ถ้ามันดับไปนี่ทุกข์เหมือนกันหมดเลย นี่มันเอาตัวรอดไม่ได้หรอก แต่ถ้าเราไปอยู่ในป่าในเขา ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะของเรา เราควบคุมใจของเราไว้ได้นะ นี่เราจะไม่พึ่งพาอาศัยใครเลย

“อตุตา หิ อตุตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน”

นี่เราจะอยู่ของเราด้วยความเป็นอิสระภาพ เราจะไม่ต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งใดๆ เลย สิ่งพึ่งพาอาศัย โลกมันเป็นเรื่องของโลกนะ เรื่องของโลก นี่จะบอกว่าถ้าเราอยู่ในโลกแล้วมันเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกันไปหมด ไม่มีใครจะอยู่โดยเอกเทศได้หรอก เรื่องเอกเทศ ในสังคมนี้มันอยู่ไม่ได้ แต่ทำไมภิกษุเราผู้เห็นภัยในวัฏสงสารวิเวกออกไป เห็นไหม นี่ที่ว่าหาที่หลบร้อนใจ หาที่พึ่งที่พึ่ง หลบร้อน หลบเข้ามาในศาสนา

คุณติในทางโลกนะ โจรปล้น คนที่เขาคิดร้าย เวลาเขาบวชสังคัมยังให้อภัยเลย เขาให้อภัยเห็นไหม เพราะอะไร? เพราะนี่หาที่พึ่งๆ แล้วเราหาที่พึ่งกันในเรื่องโลกๆ ที่ว่าสิ่งนั้นเป็นบุญกุศล มันเป็นวุฒิภาวะของเรา เราไม่มีครูบาอาจารย์สั่งสอนนะ เราจะเห็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ ที่เป็นวัตถุ สิ่งนี้เป็นคุณงามความดี แต่คุณงามความดีในหัวใจ ทำคุณงามความดีอะไร นั่งเฉยๆ นั่งเฉยๆ ไม่ทำอะไรเลยมันเอาความดีมาจากไหน? ก็เอาความดีจากสิ่งที่เรามีวิชาการอันนี้ไง

เรามีวิชาการว่าวิธีการที่เอาใจให้อยู่ในอำนาจของเราให้ได้ แล้วถ้าเอาใจเราอยู่ในอำนาจของเราให้ได้ วิธีการที่เราจะปลดปล่อยมัน ที่จะทำลายกิเลสอันนี้ สิ่งอันนี้แหละ ถ้ามันไม่มีวิธีการอันนี้ เห็นไหม นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปสอนใคร? สิ่งการสอนนะ นี่สิ่งที่เป็นปัญญา ภาวนามยปัญญา มันเกิดมาอย่างนี้แหละ มันจะสงบ มีความสุข

หนีร้อนมาพึ่งเย็นๆ เราต้องหาวิธีการที่จะหลบความร้อนในหัวใจด้วย กิเลสตัดหาความ
ทะยานอยากมันเป็นพลังงานอันหนึ่งนะ มันเผาผลาญตลอดเวลา คนจะอยู่ตึกสูงก็ร้อยชั้นก็
แล้วแต่ จะอยู่โคนไม้ก็แล้วแต่ ร้อนเหมือนกันหมด หัวใจมันเอาไม่อยู่ มันร้อนเหมือนกันหมด
แหละ แต่ถ้าเราเอาใจของเราไว้ได้ เห็นไหม นี้อยู่บนตึกสูงมันก็มีความสุขได้ แต่อยู่บนตึกสูง คุณ
เราต้องก่อสร้าง เราต้องลงทุนลงแรง ถ้าอยู่โคนไม้เราไม่ต้องลงทุนสิ่งใดเลย มันเป็นธรรมชาติ
อย่างนี้

นี่ความวิเวกอย่างนี้มันมีความสุขได้อย่างไร? มีความสุขเพราะมันเป็นธรรมชาติ สิ่งใดก็
แล้วแต่ในโลกนี้สิ่งก่อสร้างมันเป็นอนิจจังทั้งหมด มันต้องแปรสภาพของมัน ไม่มีอะไรคงที่
หรอก เราต้องหาทุนมา หาทุกอย่างมาบำรุงรักษามัน สิ่งที่เป็นธรรมชาติมันก็แปรปรวนเป็น
ธรรมดาของมัน สิ่งที่มีชีวิตมันต้องสิ้นสุดของมัน มันต้องแปรปรวนเป็นธรรมดา มันต้องตาย
หมด

สิ่งที่เป็นต้นไม้ ทุกอย่างในโลกนี้ สิ่งที่มีชีวิตต้องดับหมด ต้องแปรปรวนหมด ไม่มีอะไร
คงที่เลย คุณาเขาสี สิ่งที่มีมันพุ่มฟูขึ้นมาใหม่มันก็เกิดของมันใหม่ จุลินทรีย์ต่างๆ มันปรับตัวของ
มันขึ้นมา มันเป็นสารอาหารให้กับพืชพันธุ์ธัญญาหารมันเติบโตขึ้นมา แล้วนี่มนุษย์ใช้ทรัพยากร
อย่างนั้น จนเห็นว่าทรัพยากรอย่างนั้นมันเป็นประโยชน์นะ แล้วทรัพยากรทางหัวใจล่ะ?
ทรัพยากรมนุษย์สำคัญที่สุด

ถ้าทรัพยากรมนุษย์สำคัญที่สุด สิ่งใดที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ก็ศีลธรรม จริยธรรม ใจ
ศีลธรรม จริยธรรมเพื่อสังคัมร่มเย็นเป็นสุขใช่ไหม? ถ้าร่มเย็นเป็นสุขขึ้นมา สมณะ ชี พราหมณ์ก็
มีความร่มเย็นเป็นสุข สมณะ ชี พราหมณ์มีความร่มเย็นเป็นสุข สมณะ ชี พราหมณ์ก็คิดว่าหา
สิ่งที่จะไม่เกิดไม่ตายในวัฏฏะ ถ้าไม่เกิดไม่ตายในวัฏฏะนี่แกนของโลก แกนของโลกคือแกน
ของใจ แกนของใจคือความรู้สึกรู้สึกของเรา โลกมีเพราะแกนมันหมุนไป

คุณิแกนโลกมันบิดเบือนไป นี่พลังงานของโลกมันหมุนไป มันพลิกแพลงไปเลย แล้ว
หัวใจของเรา จิตของเราถ้ามันปรับปรุงของมัน มันรักษาของมันให้ได้ แกนของโลกคือแกนของ
ใจ ถ้าเรารักษาใจของเราได้ โลกนี้จะมีความสุขขนาดไหน? สิ่งที่เราร้อนมันตะครุบเงาใจ นี่จริงๆ
แล้วนะสมบัติที่มีค่าที่สุดคือหัวใจของมนุษย์ หัวใจของมนุษย์มีค่าที่สุดเลย แล้วเราศึกษาทาง

วิชาการ ศึกษาเป็นวิชาชีพต่างๆ แล้วเราไปเห็นหัวโขน ไปเห็นสิ่งต่างๆ ช่างนอกมันเป็นคุณค่าอะไร เราเลยเหยียบย่ำความเป็นมนุษย์ของเราไปหมดเลย เหยียบย่ำหัวใจของเราไปหมดเลย

เราว่าสิ่งช่างนอกมีความสำคัญๆ ถ้ามีความสำคัญ มันเป็นศักยภาพของมนุษย์ มนุษย์ต้องงานชอบนะ คนเราวัดคุณค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน ผลของงานนะ คนดี คนชั่ว คนมีสติสัมปชัญญะ คนทำคุณงามความดี แล้วงานอันละเอียด เห็นไหม คุณติเราเป็นคนชั้นล่าง คุณติผู้ที่เขากำหนดนโยบาย เขากำหนดนโยบายมา เราหัวปั่น เราทำเกือบตายเลย คนกำหนดนโยบายเขากำหนดนิดเดียว

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าในหัวใจของเรา เราย้อนกลับเข้าไปถึงในใจของเรา มันเป็นผู้กำหนดใจ อวิชาเป็นผู้กำหนด แล้วเราก็ก็นำไปทำตามนโยบายของมัน คือเราปรารถนา เห็นไหม ในครอบครัวในสังคม อู๋ เราต้องรับผิดชอบไปหมดเลย มันกำหนดมาจากไหนล่ะ? มันกำหนดมาจากความไม่รู้ของเรา

ถ้าความไม่รู้ของเราละ ความรู้ของเราเป็นวิชา เป็นวิชาการที่ดี เราก็รับผิดชอบ เราก็ดูแลของเรา เรายังรักษาของเรา รักษาของเราตามหน้าที่ แต่มันเป็นผลของกรรม มันเป็นกรรมของสัตว์ เราพยายามจะยกเขาขึ้นขนาดไหนเขาก็ไม่ยอมขึ้นไปกับเรา เรามีความรู้ เรามีความถูกต้องความผิด เพราะเราหนีร้อนมาพึ่งเย็นอยู่แล้ว แล้วเราพยายามจะให้เขาร่วมเย็นกับเรา เขาไม่ต้องการ น้ำร้อนปลาเป็น เห็นไหม การกระทำที่ให้มันร่วมเย็น มันต้องมีการกระทำ น้ำร้อนปลา มันจะคืนรณหาที่หลบภัยของมัน

นี่ก็เหมือนกัน เราเข้าไปวัดแล้วเข้าใจว่ามาวัดแล้วก็จะมานอน ส่วนใหญ่คนเขาคิดอย่างนั้นนะ บวชมาเพื่อพักผ่อน บวชมาเพื่อผ่อนคลาย คิดกันอย่างนั้น ไม่ได้คิดเลยว่าบวชมาเพื่อการกระทำ บวชมาเพื่อจะหนีออกจากโลก บวชมานี้กว่าร่วมเย็นใจ โอ๊ย วัดร่วมเย็นนะ มีต้นไม้ มีความร่วมเย็น จะบวชไปนอนพักผ่อน นี่ไงความคิดของโลก แต่ถ้าความคิดของนักรบนะ บวชเข้ามานี่นั่งตลอดรุ่ง เคนจงกรมทั้งวันทั้งคืน มันเอาอะไรมาพักผ่อน น้ำร้อนเราต้องหาวิธีการ เราต้องกำหนดให้ได้ๆ

นี่เราคิดว่าน้ำเย็นใจ ปลามันตาย บวชมาพักผ่อนก็บวชมานอนแช่ นอนแช่ให้เป็นน้ำเย็น มันจะอุ่นใจของมัน แล้วมันจะตายไปในวัฏฏะ นี่นั่งเฉยๆ การนั่งเฉยๆ งานอันละเอียดใจ งานกำหนดนโยบาย คนที่กำหนดนโยบายเขาเครียดมากนะ เพราะอะไร? เพราะกำหนดนโยบายแล้ว

จะควบคุมนโยบายนั้นให้ประสบความสำเร็จได้ไหม? เราต้องฟังพาทร์พยากรณ์ เราต้องฟังบุคคล เราต้องฟังการกระทำในงานนั้นสำเร็จ

นี่ก็เหมือนกัน เราต้องฟังพมรรคญาณ เราต้องฟังพาสติ เราต้องฟังพปัญญา เราต้องฟังพาศีล สมาธิ ปัญญาของเรา แล้วศีล สมาธิ ปัญญา มันอยู่ที่ไหน? มันจะชื่อมาจากไหน? มันจะสั่งมาจากไหน? ศติก็ต้องฝึกขึ้นมา ศีลขึ้นมาก็คือความปกติของใจ เราจะควบคุมใจของเราขนาดไหน? แล้วปัญญามันจะเกิดขึ้นมาอย่างไร? นี่มันจะบริหารจัดการขึ้นมาอย่างไร?

นี่ใจน้ำร้อน ในการกระทำของเรา มรรคญาณมันเกิดขึ้นมา มันเป็นความเพียรชอบนะ ความเพียรชอบคือความมุมานะ คือการกระทำ มันถึงจะเป็นความเพียรชอบ ความเพียรชอบมันอยู่ในมรรค เราจะบอกว่าอยู่เฉยๆ ว่างๆ ว่างๆ มันเป็นความเพียรไม่ชอบ ความเพียรไม่ชอบ เห็นไหม น้ำเย็นมันจะทำให้เรานอนจมอยู่กับมันนะ มันไม่ชอบเพราะอะไร? เพราะมันไม่มีการกระทำ ไม่มีการรื้อค้น ของสกปรกถ้าเราไม่ทำให้สะอาด เราไม่ซักไม่ล้างมันจะสะอาดได้อย่างไร?

จิตมันสกปรกอยู่ จิตมันมีอวิชชาเป็นธรรมชาติ ถ้าไม่มีอวิชชาไม่มาเกิดหรือคนเกิดมาเป็นมนุษย์ คนที่มีความรู้สึกมีอวิชชาทั้งนั้นแหละ ใครปฏิบัติไม่ปฏิบัติมันมีของมันโดยธรรมชาติของมัน แต่เราหาไม่เจอ เราไม่รู้จักมัน ฉะนั้น ถ้าเราไม่รู้จักมัน เราค้นคว้า เราศึกษาของเรา เราทำของเรา ความเพียรชอบ ความเพียรในสมณะ ความเพียรในสมาธิภาวนา ความเพียรในวิปัสสนาญาณเป็นการชำระกิเลส ความเพียรมีระดับชั้นขึ้นไป เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป

นี่ครูบาอาจารย์เป็นอย่างนั้นนะ ครูบาอาจารย์ท่านทำงานของท่านมาแล้ว ของท่านสกปรกท่านซักมาแล้ว ท่านทำความสะอาดแล้วท่านถึงกล้ายืนยัน แต่ของเรานี้เราว่าสะอาดๆ สะอาดโดยความคิด สะอาดโดยความรู้สึก สะอาดโดยคิดว่าเป็นน้ำเย็นที่มันจะนอนจมกับใจเห็นไหม หนีร้อนมาพึ่งเย็น ให้มันเย็นจริงๆ แล้วคิดค้นคว้า หาสติสัมปชัญญะค้นคว้าของเรา แล้วทำเพื่อประโยชน์ของเรา มันจะเป็นประโยชน์ของเรา เอวัง